Hoe 'COMPA NANZI' Aruba veroverde ....

Iedereen kent ze. De prachtige verhalen over de Spin Nanzi, die honderden jaren geleden, via de West-Afrikaanse slaven, het Caribische gebied bereikten. In Suriname is de spin bekent onder de naam B'Anansi (Vader Anansi), Op Jamaica (en de andere Engelstalige eilanden dan 'Anansi the Spider' en bij ons op de Nederlandse Antillen en Aruba dan 'Compa Nanzi' of 'Cha Nanzi'.

Deze, oorspronkelijk Ghanese verhalen, zijn nog altijd springlevend. Nadat de verhalen op de Antillen eerst via mondelinge overlevering door diverse generaties zijn doorverteld, verschenen enkele Spinverhalen eind 19de eeuw voor de eerste keer ook in druk (Abraham Jesurun publiceerde die verhalen in de 'Jaarlijksche Verslagen van het Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkundig Genootschap, 1897-1899).
N.M. Geerdink-Jesurun 'Nilda' Pinto (1918-1954) verzamelde de verhalen in haar 'Cuentanan di Nanzi' (Curaçao, 1952). Zo'n dertig verhalen werden toen voor een groter publiek toegankelijk. Een recentelijke herdruk – met enkele kleine aanpassingen – is verschenen in 2005 bij uitgeverij Zirkoon in Amsterdam. Deze werkelijk schitterende uitgave levert zo wel Papiaments- als Nederlandstalige teksten en is rijkelijk voorzien van diverse kleurrijke illustraties.

Op 6 mei presenteert de Nationale Bibliotheek het project Con Compa Nanzi a drenta e cas di Dominee Baart na Aruba entre 1950-1956'. In de aanloop brengt Amigoe een drieluik over de spin en het project, geschreven door Anton Bohnen.

Mirto Laclé – drs. Taal- en Letterkunde en verbonden aan het Instituto Pedagogico Arubano (IPA) – is gefascineerd door deze magische en mythische vertellingen. "Er zitten in deze verhalen zoveel verschillende 'invalshoeken', dat de figuur Nanzi voor veel mensen en voor vele generaties een herkenbare en realistische figuur is. Een underdog, die met zijn slimme streken zich overal probeert uit te redden, hoewel hij daarbij anderen ook wel eens tot slachtoffer maakt."

In de oorspronkelijke Afrikaanse sprookjes had Nanzi nog de rol van contactfiguur tussen God en de mensen. Dat aspect verdween toen de verhalen in het Caribische gebied arriveerden. Door de specifieke situatie van de Afrikanen in 'De Nieuwe Wereld' kreeg de slimme spin meer de rol van overlever in moeilijke levensomstandigheden. Niets of niemand ontziend, redde de spin zich uit de meest benarde situaties en werd hij een figuur waar de bevolking zichzelf snel en gemakkelijk in kon herkennen.

Laclé: "Ook in andere culturen komen vergelijkbare personages voor. In Europa kennen ze natuurlijk 'Reynaert de Vos' en Indonesië heeft zijn 'Kantjil' (het konijn). Vaak trekken deze personages zich niets aan van de geldende regels en normen. Zij zijn daardoor, en natuurlijk ook door hun onbegrensde slimheid en fantasie, een kwelling voor koningen, keizers, en andere gezagsdragers, kortom de heersende klasse.

Dat verklaart ook, waarom deze verhalen in Suriname en op Aruba en de Nederlandse Antillen zo populair zijn gebleven. Veel mensen identificeerden zich met deze 'verzetsheld' en namen zijn ondeugden voor lief. Het gaf hun moed en vertrouwen in een eigen toekomst."

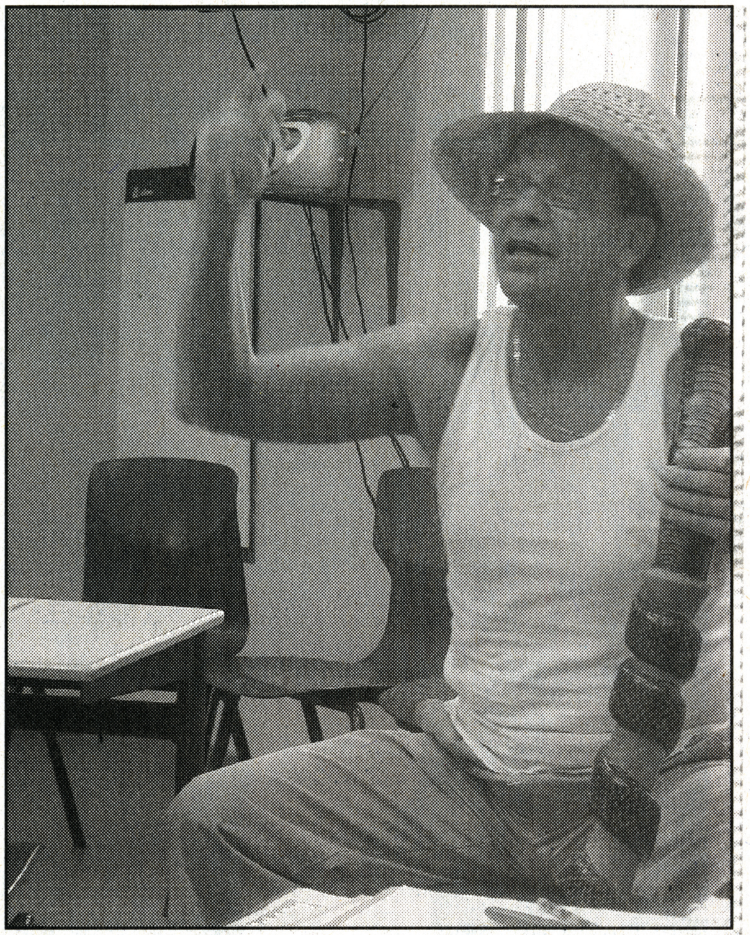

Mirto Laclé, docent aan de IPA én verteller van Nanzi-verhalen.

'Dat onze held Nanzi een dier is – net als trouwens de al eerder genoemde Reynaert en Kantjil – kwam goed uit. Verborgen kritiek en heimelijk protest tegen de overheersers, verpakt in onschuldig lijkende kinderverhalen, kon zo gemakkelijk en ongestraft worden geuit en doorgegeven.'

Op Aruba heeft de Nederlandse dominee W.J.H. (Wim) Baart baanbrekend werk verricht om de verhalen te behouden voor volgende generaties. In 1983 publiceerde Baart een studie naar de oorsprong, betekenis en functie van de Papiamentse Spinverhalen. Hij verbleef op ons eiland in de periode 1950 tot 1956. Zo'n 60 jaar geleden dus.
Reden voor Laclé om ruim aandacht te besteden aan die tijdsperiode.

'Con Compa Nanzi a drenta e cas di Dominee Baart na Aruba entre 1950-1956' is de voorlopige titel van het project, dat op dinsdag 6 mei 2008 in de Biblioteca Nacional zal worden gepresenteerd. Naast een uitgebreide expositie van diverse geschriften, boeken en zeldzame uitgaven van over de hele wereld zijn er lezingen, voordrachten, muziek en dans over en van Nanzi de spin.

Laclé: "Ik ben in gesprek met enkele dochters van Dominee Wim Baart en hoop ze op dinsdag 6 en woensdag 7 mei naar het eiland te kunnen laten komen.
Behalve dat zij iets over het werk van hun vader komen vertellen, zullen zij ook de contacten met de Protestantse Kerkgemeente hernieuwen.'